

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Omnia Latina Scripta Matthiæ Flacij Illyrici

Flacius, Matthias

Magdeburgæ

VD16 F 1296

Ampliss. Atqve prud. uiris D. Coff. Patricijs, & Senatoribus Ciuitatis Lub. in
agnita I. C. religione constantiam M. F. Illyr.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36647

Dominusq; spiritu suo tua & omnium
piorum consilia dirigat ad Ecclesiæ sa-
lutem, & æternam sui nominis glori-
am, Amen. Hamburgi Anno a nato
Christo 1549.

AMPLISS. ATQVE
prud. uiris D. Coss. Patricijs, & Senato-
ribus Ciuitatis Lub. in agnita I. C.
religione constantiam M.

F. Illyr.

ARISTOTELES CIVI-
lem societatem, ac inprimis cœ-
tum, quem ciuitatem, uocamus,
magnopere laudat. Ostendit genus hu-
manum natura ad societatem condi-
tum. Ac quanquam omnes societates
boni alicuius gratia institutæ sint, ho-
miniq; commoda aliqua quærant, ta-
men ciuitatem, utpote absolutissimam
ac optimam societatem, præcipue ad
bonum aliquod, idq; summum recta
contendere, in ea enim societate homi-
nes potissimum beatos fieri posse. Sta-
tuit itaq; optime de humano genere
meritum eum, qui talem societatem in-
ter homines instituit.

S 3

Hæc

Hæc porro societas qua nam, suprema, & ut Philosophi loquuntur, Architectonica scientia regi debeat, magna fuit semper, estq; hodierna die inter summos uiros contentio. Litigauit enim multum de ea quæstione Socrates cum sui temporis sophistis, cum ipse Philosophiam huic muneri, illi uero Rhetoricen præficerent. Præterierunt quoq; multi tum ingenij uim ac dexteritatem quandam naturalem, tum experientiam ac usum rerum omni eruditioni in hoc officio. Obtinuit tamen inter sanos tandem ea sententia, quod ad rectam ciuitatis gubernationem cum primis necessaria sit ea philosophiæ pars, quæ de moribus differt & complectitur ethicen, politicen & œconomicen.

Quare cum primis celebre est illud Platonis dictum, qui affirmauit, tum demum beatas fore ciuitates, cum uel principes philosophabuntur, uel philosophi imperabunt. Ea; de causa & Aristoteles politicam scientiam Architectonicam appellat, id est, ut ipse explicat, talem, quæ alijs scientijs ac artibus,

tibus,
ministr
fœlicita
& usu c
rissima
Nam
tonius
simi fa
regna a

Id
antiqu
tates ab
litia de
losoph
compl
tas rect
am fœl
ta est, u
mani i

populo
A
dentia
tia, qu
appell
illam
bi, su
mani g

tibus, ueluti ancillis quibusdam ac ministris ad ciuium, totiusq; ciuitatis foelicitatem efficiendam utatur. Quin & usu compertum esse existimatur, uerissimam esse Platonis sententiam. Nam Salomon, Augustus, & M. Antonius philosophus, homines eruditissimi sapientissime ac foelicissime sua regna administraffe dicuntur.

Id igitur cum & ipsa experientia antiquitas euinceret, coactae sunt ciuitates ab eruditissimis uiris legum ac politicae descriptionem petere, eamq; philosophiae partem utcumq; suis legibus complecti. Quod quanto quaeq; ciuitas rectius & eruditius effecit tanto etiam foelicius & commodius administrata est, ut exemplum Athenarum & Romani imperij, aliorumq; *εὐνομημένων* populorum declarat.

AD hanc uero imperatricem Prudentiam accedit alia quaedam sapientia, quae theologia seu doctrina de Deo appellatur, quae non quidem priorem illam reijcit sed tamen subijcere eam sibi, supremaq; ciuitatis ac omnino humani generis rectx esse uult penitus.

Primum enim negat homines sine se, etiam in hac uita bene agere posse, propterea quod non satis sit nosse utilia nocentiaq; in secundis causis, eaq; utcumq; sequi aut fugere scire, nisi etiam summam causam cognoscamus, eaq; quæ nobis inde bona, malaue prouenire possunt, quærere & fugere sciamus, Omnes enim posteriores causas in primæ illius potestate prorsus esse.

Negat Hagei. 1. & 2. prodesse multam annonam congregare sine benedictione primæ causæ, id est, Domini. Comedere eos inquit, & non saturari. Negat Esaiæ. 22. satis esse prudenter imminetia pericula prospicere, loca parum firma urbis obseruare, solerterq; communire, nisi etiam factorem Deum urbis illius agnoscant, eumq; sibi placent. Negat & Psalmus, posse urbem humana uigilantia conseruari, nisi Dominus pro ea excubauerit. Negat subinde apud prophetas prodesse conciliare societates potentum regum, nisi id de uoluntate DOMINI fiat, imo etiam obesse ait. Dicit talia ad

lia ad
quibus
manu
arundo
peracu
Pr
Deo o
meram
sape p
uisse, f
uasse u
nis, C
dicere
Dei rep
pientia
E
ne secu
thas in
posse p
Eliseus
tus, an
Bened
beato
secund
les tur
lius D
ta esse

ha adiuuenta esse arundineos baculos
quibus si quis innitatur, frangi ea, ac in
manum innitentis infigi. Est enim
arundo & fragilis, & cum fracta, est
peracuta.

Probat etiam ab experientia, sine
Deo omnem humanam sapientiam
meram stultitiam & exitium esse, quare
sape prudentissima consilia non uita-
uiffe, sed attraxiffe mala, non conser-
uasse urbes, sed euertiffe, ut Demosthe-
nis, Ciceronis, &c. Quare uerissime
dicere Ieremiam, capit. 8. Ecce uerbum
Dei repudiarunt, & quam tandem sa-
pientiam habere possunt?

Econtra docet primam causam si-
ne secundis opitulari posse, ut Iona-
thas inquit, Deum perinde opitulari
posse per paucos, ac per multos, sicut
Elifeus omnibus secundis causis destitu-
tus, angelorum praesidium nanciscitur.
Benedictionem itaq; Domini diuites,
beatosq; efficere homines, non causas
secundas. Animaduenterunt & genti-
les tum ratione tum experientia, in so-
lius Dei manu ac potestate omnia si-
ta esse. Quare Homerus admodum

pulchro figmento aureæ catenæ id ue-
nuste depingit. Ait enim apud eum
Iupiter, si ipsi adnexa aurea catena
irati omnes dij deaq; se in terram de-
trahere conentur, nihil agant. At, si
ipse eos ad se trahere uelit, possit non
tantum ipsos, sed & aquam ac terram
sursum subleuare, & cœlo alligatos sus-
pendere.

Deinde docet eadem illa cœlestis
sapientia, genus humanum non tan-
tum ad hanc breuem, calamitosamq;
uitam procreatum esse, sed ad aliam
quandam æternam, quæ post hanc se-
quutura sit: In qua alijs quidem tan-
ta mala, alijs uero talia & tanta bona
præparata sint, quanta nec oculus ui-
dit, nec auris audiuit, nec ulla mens
concipere possit, ad quam præsens hæc
tantum iter quoddam & profectio sit,
per hanc nos ad illam, tanquam pere-
grinos, per alienam regionem in patri-
am contendere.

Postremo constantissime affirmat
se solam ueram rationem concilian-
di primam illam causam, ab eaq; cum
præsentia bona, tū futuram illā fœlici-
tatem

tatem
bus id a
nitus cu
esse. Se
tam, M
monitr
nes, art
uitam a
accom
bi magr
large
bus ing
uitæ fe

HV

admon
mis Ma
tiantur
tamen
nium n
expone
tan Pr
mancip
uetus A

N

cam, o
nis ita
ea, quæ

tatem consequendi ostendere: omnibus id alijs sapientijs & facultatibus penitus cum ignotum, tum impossibile esse. Se solam esse uiam, ueritatem, & uitam. Monet igitur omnes serio, ut semonitricem sequantur, omnesq; actiones, artes & scientias, ac deniq; totam uitam ad ipsius præscripta dirigant & accommodent. Obtemperantibus sibi magna præmia in hac & futura uita large pollicetur: contra inobedientibus ingentia mala præsentis & futuræ uitæ feueriter minatur.

HVIC cœlestis doctrinæ salutari admonitioni cur tum alijs, tum imprimis Magistratus & potentes non assentiantur, multæ quidem sunt causæ, nos tamen iam duas tantum (quæ & omnium malorum principales causæ sunt) exponemus: Quarum altera est Satan Princeps mundi huius, altera est mancipium & discipulus eius noster uetus Adam.

Nam, ut prius de posteriore dicam, omnes homines ex peccato originis ita natura comparati sunt, ut primū ea, quæ Dei sunt, nō percipiant, sintq; eis stultitia.

stultitia, id est, neque intelligant, neque
magni pendant primam causam præ
secundis, longeque pluris bonam uale-
tudinem, opes & potentiam, quam Dei
favorem aut indignationem faciant.
Sentiunt, teste Psalmo 144. beatam esse
eam gentem, cui opes affluunt, liberi &
omnes res prosperæ pacatæque sunt, &
non eam, cuius Dominus est Deus eius.

Non dubitat Senacherib, quin du-
centorum millium exercitu armatus
facillime oppressurus sit Ezekiam, qui
uix duo millia militum habebat: con-
temnit Dominum, eumque non posse
liberare Hierusalem iudicat. Dicit auxi-
lium Dei, & spem in illud, esse uerbum
labiorum, id est, inanissima uerba, &
uanissimas spes. Sed quæ uanæ fuerint
eius cogitationes, res ipsa postea liqui-
do indicauit.

Quanto itaque quisque secundis istis
causis, id est, bona ualitudine, opibus,
astutia & potentia magis abundat, tan-
to primam illam causam minoris fa-
cit. Inde fit, ut iuxta Christi testimoni-
um, difficile sit diuites in regnum cœ-
lorum intrare. Tanta est hominum
stultitia

stultitia, ut uirga & securis gloriari
apud eos ausit contra agitantem se,
plurifq; uirgam, qua percutiuntur, quã
brachium, a quo percutiuntur, faciant.
Iudicant eum non audire, qui aurem
fecit, eum non uidere, qui oculum fa-
bricauit, eum nolunt timere, qui uola-
a aquas metitur, & cœlum ac terram pal-
mo ponderat.

Secundo, eodem malo ita perdit
sunt, ut futuram uitam, cœlestiaq; bona
nec intelligant, nec curent, & maxima
ex parte non credant, seq; hic interitu-
ros, ac in nihilum resoluendos prorsus,
ut bruta, sentiant. Qui uero etiam
utcumq; eam credunt, tamen ita parui
faciunt, ut plane horribile cogitatu sit.
Nempe mortem omnes scimus uentu-
ram esse, & quam parum eam curamus,
aut de ea cogitamus. Omnes ferme
nos ita comparamus, quasi perpetuo
hic uicturi. Aeternam uero illam ui-
tam, & tum illam ingentem, perpetu-
amq; fœlicitatem, quam Deus pijs pol-
licetur, tum etiam tristissima illa, per-
petuaq; supplicia, quæ Deus Satanæ &
omnibus impijs minatur, ita parui faci-
mus,

de eis cogitamus, ut, si mœræ fabulæ
essent, uix eas minoris facere possemus.
Quare ferme omnes homines magno
consensu sententiam illam humanæ
rationis, apud Ecclesiasten 8. & Ulixis
Odissææ 9. quam Homerus hisce uerbis
expressit, amplectuntur.

οὐ γὰρ ἔγω γε γένη φήμι τέλει χαριέστερον
(εἶναι,

ἢ ὅταν εὐφροσύνη μεν ἔχη κατὰ δῆμον ἅ
(παντα,

Δαυτιμόρες δ' ἀρὰ δώματ' ἀκασάρονται ἀοιδῶν,
ἡμενοὶ ἐξείης, παρὰ δ' ἐπλήθωσι τράπεζαι
σίτου καὶ κραιῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσων
οἰνοχόος φορέουσι, καὶ ἐγχείη δεπείουσι,
τότο τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἶδεται εἶναι.

Id est, nihil esse melius, quam suauē
& lætam uitam. Et illud Ecclesiastis 9.
Meliolem esse canē uiuum, quam leonē
mortuum, Odissææ 11, sic expressum.

μη δῆμοι θάνατόν γε παρὰ οὐρα φάιδι μὲν
(δυσασῶν

βυλοῖ μιν ἢ ἐπάσθρος ἐὼν θητενέμεν ἄλλω
ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρω, ὃ μὴ βίωτος πολὺς εἶναι.
ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν,

Sic igitur ex sua iam naturali malicia
sentit mancipium istud Diaboli, noster
uetus

fabula
temus,
nagno
mana
Vlisis
uerbis
ἐπισημοῦ
(εἶναι,
μορ ἄ
παντα,
καὶ αἰδῶ,
καὶ
φύσων
ἰπ,
καὶ εἰνοῦ,
suauē
stis 9,
leonē
m.
διμὸς
δυσασῶν
ἄλλω
ἔιν.
σαρ,
alicia
nofter
uetus

uetus Adam. Accedit porro Satan,
quem alteram cum omnium aliorum
malorum, tum etiam huius (id est, con-
temptus uerbi diuini) causam esse di-
ximus, qui odio Dei, inuidia salutis hu-
mani generis ac ingenti quadam am-
bitione concitatus, ueterem Adamum
in illa sua sententia multiplicibus mo-
dis diligenter confirmat.

Hinc igitur fit, ut cum cœlestis do-
ctrina uenit ad homines, sibi eos au-
scultare uult, omnesq; per obedientiam
fidei Deo subijcere conatur, parum
æquis auribus, cum ab omnibus alijs,
tum imprimis a potentibus sapienti-
busq; excipiatur. Iudicant enim, se non
egere ea doctrina, nec omnino ijs bonis
quæ illa pollicetur. Proinde tanquam
rem plane inutilem, quam ipsi etiam
stultitiam extremam esse iudicant, con-
temnunt & abijciunt.

Sapientia quidem parauit splen-
didissimum & lautissimum conuiuium,
inuitat omnes ad hoc conuiuium sum-
ma benignissimi animi alacritate. Sed
inuitati ipsam cum suo conuiuio con-
temnunt, plurifq; faciunt quæuis alia sua
nego-

negotia, alius abit ad uisendum agrum,
alius boues, alius ad ducendam uxo-
rem. Atq; ita abit unusquisq; in uiam
suam, contempta & despecta uoce sa-
pientiae cœlestis, ad summa bona eos
benignissime inuitantis.

VERVM sæpe non tantum non
auditur, contemnitur ac inutilis existi-
matur hæc sapientia, Sed etiam, tan-
quam pestilentissima lues, summo odio
habetur, ac undiquaq; omni uiolentia
& crudelitate pellitur: quod inde ac-
cidit, quia fit nonnunquam, ut uidea-
tur obesse bonis uentris, & tranquilli-
tati communi. Nam, dum reprehendit
consuetudines inueteratas, & qual-
cunq; Ciuitatis actiones, uoluntati di-
uinæ repugnantes, dumq; quandam
hominum partem in suam sententi-
am traducit, qui & ipsi incipiunt ab
alijs in aliquibus dissentire, uidetur tur-
bare politiam, & aliqua innouare,
quod imprimis cauendum sibi esse po-
litici homines iudicant. Sic & Chri-
stum accusant quod turbauerit Iudæ-
am inde a Galilea usq;.

Quin & seditionis accusatur, quia
si ue

si uelit ordinarijs magistratibus regnum eripere: Sed non eripit mortalia regna, qui dat cœlestia. Quare Christo & eius doctrinæ, utpote ipsorum politiam perturbanti, eorumq; pessimas uoluntates reprehendenti irascuntur: Nolunt hunc regem supra se regnare, nec eius iugum aut uincula ipsius legum pati. Fremunt igitur, concursant & conspirant contra eum, & ueluti furore perciti, nihil non tentant, donec tandem in breui exardescat ira eius, & iubeat omnes illos inobedientes ciues coram se iugulari.

Adhæc accedit ille fortis armatus, qui quandoquidem uidet, se oppugnari per Euangelium, tantas turbas ciet, & nihil non mouet, ut plane Cœlum ruiturum uideatur, nisi ista noua doctrina aboleatur. Iudæi quoq; uerebantur, ne, si Christum non crucifixerint, ueniant Romani, & totam gentem funditus perdant. Quin & permitte Deo multa mala hominibus infert, quæ, quanquam uaria sint, & plæraq; etiam ob nostra peccata accidant, omnium tamen culpam Euangelio tribuere

T

tribuere

tribuere Diabolus, calumniandi sum-
mus artifex per impios homines audet,
& scite nouit.

Omniū malorum, ut bellorum,
famis, pestis, quibus Romani post Chri-
stum ob eorum scelera, Idolatrias &
persequutionem piorum affligaban-
tur, causa erat (ut ethnici mentiebantur)
Euangelium Christi. Cur Iudæi
per annos iam 1500, tam multiplici-
bus miseris uexentur, aiunt ipsi esse in
causa peccata Christi, qui ex eorum
gente natus sit, & eorum, qui Christum
sequuti sunt. Omniū miseriarum,
quæ hisce temporibus acciderunt, causa
fuit Euangelium Christi, ut nostri Pa-
pistæ blasphemant, & non eorum im-
pietas, crudelitas & tyrannica domi-
nandi libido. Etiam cur Vngaria per
Turcas afflictâ sit, quod tamen cœpit
fieri longe antequam, Euangelium ad
Vngaros peruenit.

Omnia igitur mala ex Christi do-
ctrina uenire facile Satan per suos mi-
nistros ueteri nostro Adamo persuadet.
Qui, quoniam præsentem uentris, non
futurâ animæ salutē intelligit & curat,
ne su-

ne suos porcos amittat (quod iam pas-
sim impijs exemplis probatur) ex ani-
mo cupit Christo liberari : Atq; ideo
tum fraudibus, tum ui hoc seruo agit,
ut Christum procul aliquo in ultra
marinas regiones a se ableget. Semper
pecunus iste mundus pluris facit ali-
quot porcorum damnum, quam aut
unius aut etiam multarum animarum
æternam salutem.

HIS igitur præcipue causis motus
mundus non solum Euangelio Christi
super se imperium tradere non uult, sed
etiam crudelissime id, ac plane furiose
persequitur fraudibus ac ui, mendacijs
& cedibus. Verū homines ratione recta
præditi primum agnoscere debent tum
de experientia, tum ex uerbo Dei nos in
hac uita sine primæ causæ, id est, Dei
præsenti auxilio non tantum foeliciter
uiuere, sed nec plane uiuere posse, in ipso
enim sumus, uiuimus & mouemur. Si
igitur uel in hac uita bene uiuere uelint,
Deum eis ante omnia conciliandū esse.

Deinde etiam cum rationibus, tum
imprimis uerbo Dei conuinci se patia-
tur, restare & aliā uitā, in qua nobis per-

T 2 petuo

petuo uel fœlicis, uel miserrime uiuen-
dum sit, cuiusq; nobis cura prima, ac
summa merito esse deberet: Nec faci-
ant, sicut diues ille, qui quotidie splen-
dide epulabatur, de æterna autem uita
nihil cogitabat. Aut, sicuti alter ille
uere stultus, qui magnam frugum co-
piam conuexerat, cogitabatq; se suauiter
longissimo tempore uicturum, de
altera uita plane nihil sollicitus, cum
tamen mors ei iam pro foribus adesset.

Atq; ob hasce causas omnes homi-
nes cum infimi, tum summi deberent
pati, se erudiri hac cœlesti doctrina, &
eius autorem Christum alacriter exci-
pere & osculari, eiq; in timore ac tre-
more seruire. Nam magistratus saepe
speciatim, ut se huic regi, eiusq; legibus
subijciant, admonentur, ut in Psal.
aperite principes portas uestras, & in-
trabit rex gloriæ, item, & nunc reges
sapite, & erudimini iudices terræ. Petit
igitur in his & similibus locis Deus ab
omnibus gubernatoribus, ut patiantur
theologiam Architectonicam doctri-
nam totius humani generis esse, ac ipsi
etiam politicæ scientiæ imperare, præi-
re, & præcepta tradere. HIC

HIC obijciat forte mihi aliquis,
me confundere uitæ ordines, & nouum
Papatum instituere, siquidem & Papa
uult non tantum Ecclesiam regere, sed
etiam ipsis regibus, ac imperatoribus,
quos & feudatarios suos uocat, impe-
rare. Atqui non confundo ordines.
Nolo enim Theologiam suas metas
transgredi, eaq; sibi usurpare, quæ po-
liticæ prudentiæ sunt.

Sicut. n. Magistrat⁹, quãq; singulis ar-
tificibus, ut sarctori, sutori, pistori, &c.
sigillatim mandata tradere non debet,
quomodo sua opera uel inchoare uel
perficere pulcherrime queant: Et ta-
men quædam eis generalia præcepta
optimo iure proponit, ut scilicet uide-
ant, quo sic suum opificium tractent,
ne uel toti ciuitati, uel singulis ciuibus
detrimento sint, sed potius bono, pub-
licumq; commodum summe promo-
ueant: nectamen propterea sutori aut
sarctori suum officium præripere gu-
bernator, sed proprium administrare
dicitur.

Sicigitur & Euangelista Christi,
quanquam non debet politicis legibus

ac gubernatoribus sigillatim præscribere, quando, aut quomodo sua politica negocia agere, aut tractare debeant, multo autem minus eorum opes, dominium aut gladium sibi (ut Papa fecit) rapere: Tamen eis generalia quædam præcepta summo ac optimo iure præscribere potest ac debet. Nempe, ut uideant, quo omnia sua iura ac leges, deliberationes & actiones sic instituant, ut primum gloriæ Dei, & saluti hominum æternæ seruiant: Deinde uero (quatenus illæso hoc primo fine fieri potest) procurent etiam ciuicum ac propria præsentis uitæ commoda. Hæc enim esse boni & foeliciter reaturi magistratus uera officia.

Id uero nulla alia ratione fieri posse, nisi, si serio, & ex animo ueram doctrinam de Deo amplectantur, eamque summo studio tum apud se, tum apud alios promoueant, constanterque coram impio mundo confiteantur. Sicut & Esaias inquit, Reges erunt nutriticij tui. Et porro quoniam doctrina hæc maximum quendam hostem habeat, qui ipsam & eius ueros sectatores

tores
cadib
ne, si
contr
la doc
defici
uitæ p
quoq
ria fir
nia qu
cū ser
guber
dunt
non p
ripiu
uero a
non i

berna
stratu
aut p
coele
recip
temp
eoru
id fa
sinit

tores

tores per malos homines mendacijs ac
cædibus persequatur, uidendum eis esse,
ne, si quod infortunium is inimicus
contra ipsos excitauerit, propterea ab il-
la doctrina, & ab eius doctore Christo
deficiant. Solentur se certissimis futuræ
uitæ promissionibus, & quod in hac
quoq; ualle miseriarum omnia necessa-
ria sint eis, regnum cœlorum ante om-
nia quærētibus, accessura. Ad hæc igitur
cū serij Theologi omnes politias, & earū
gubernatores sedulo hortantur, reprehē-
duntq; cōtraria facientes uehementer,
non peccant, nec alienū officiū sibi ar-
ripiunt, sed suū fideliter præstant. Si qd
uero a quopiā, concionatore nimiū fit,
non id doctrinæ, sed personæ uitiū est.

SED politici homines & gu-
bernatores (quod citra piorum magi-
stratum contumeliam dictum sit)
aut propalam persequuntur ueritatem
cœlestem, aut tamdiu, & eatenus eam
recipiunt & fouent, donec eorum
temporarijs commodis seruit, & ueluti
eorum porcos pascere iuuat. Cum uero
id facere ob aliquas circumstantias de-
sinit, nec tã pascere quã perdere porcos

T 4 uidetur

uidetur, aut abijciunt eam penitus, aut certe ad suas cupiditates inflectunt.

Plane, sicut olim Iudæi, donec Christus eos pascebat, habebant eum pro sancto Propheta, sequebantur eum etiam in desertum, & ultra mare, uolebantq; eum facere regem: Verum cum uiderent eum esse captum, omnibusq; eius sectatoribus summum periculum imminere, omnes aut diffugiebant, aut etiã clamabãt, crucifige crucifige. Sic cū primū prædicatum est Euangelium, quia Papæ, ac eius spiritualium tyrannis nimis grauis erat, non tantum animæ, sed etiam corpori & fortunis, dum tam uarijs artibus ac multifarijs modis regiones exugerent, ac omnem omnium regionum pecuniam ad se coaceruarent. Adhæc & multipliciter suis illis mandatis papalibus, iniustis excommunicationibus, appellationibus, item & suis proprijs iuribus, priuilegijs & magistratibus perturbabant politiam. Nolebant enim esse subiecti superioribus potestatibus, nec pari iure cum alijs ciuibus uiuere, præterea & statum politicarum personarum

sal.

tanqu
Cont
predi
peccat
los ho
liticun
magifi
quam
Grata
multic
C
crucen
produ
manis
arte qu
tendur
suader
Euang
fabric
Aut, si
se isti
bere.
talem
indut
spinar
Antic
eorum

tanquam prophanum uituperabant. Contra uero Euangelium erat simplex prædicatio pœnitentiæ & remissionis peccatorum, nullas magnas opes, nullos honores sibi flagitabat, statum politicum laudabat, omnes homines magistratibus iusta imperantibus, tanquam ordinationi diuinæ subijciebat, Grata erat ea doctrina gubernatoribus, multiq; eam libenter accipiebant.

Cæterum, cum iam uideant adesse crucem pro foribus ob doctrinam, aut produnt Pontificibus, Pharisæis & Romanis Christum propalam, aut certe arte quadam ad eundem scopum contendunt. Minis enim & muneribus persuadent suos (Non iam certe Christi) Euangelistas, ut eis talem Christum fabricent, qualis ipsis commodus sit. Aut, si ipsi id facere nesciant, patientur se isti Christo leges & regulas præscribere. Se enim eum ita reformaturos, ac talem albam uestem & purpuream ei induturos, taliq; eum adiaphoricarum spinarum corona exornaturos, ut tum Antichristus, tum impij, tum & pater eorum Satan sint eum magis risuri,

T s

quam

quam persequuntur, aut ipsis talis
CHRISTI prædicatoribus ullam
molestiam illaturi, seq̃ sua diuina sa-
pientia scandalum crucis facile peni-
tus euacuaturus esse.

Id nihilominus totum non prode-
rit, nam Pontifices, Sacerdotes, Scribæ
& Pharisei etiam cum uiderint Chri-
stum ita misere afflictum, & deformiter
ornatum, tamen nondum hoc eius ma-
lo contenti erunt. Adhuc sine inter-
missione clamabunt, crucifige, crucifi-
ge, & si dimittis hunc, non es amicus
Cæsaris, donec tandem crucifigatur.

Sicq̃ partim minis, partim blan-
ditijs & muneribus uicti isti Balaami
permittunt suis Balaac, eorumq̃ aulia-
eis Achitophelibus, ut leges Christo,
eiusq̃ Ecclesiæ ferant, neq̃ tamen se ab
asina sua argui patiuntur. Atq̃ ita
Christi religioni impia Achitophelo-
rum sapientia, tanquam magistra, sum-
maq̃ moderatrix præficitur: Inuertiturq̃ illa Christi hypothesis, Quærite
primum regnum cœlorum, eius iustiti-
am & pacem, tum reliqua omnia adijci-
entur uobis, in hanc Achitophelo-
rum,

rum, C
& mu
cœlesti
uobis.

V
uertatu
homin
bo Dei
erant,
leges fe
pro lib
rum, o
flectere

Se
Christu
aut per
propos
re sine
dacio,
erga lib
am An

An
celebri
cium
dem lo
quo ad
cū Mo

rum, Quærite primum pacem uentris
& mundi, fauoremq; potentum, tum
cœlestia ultro suo tempore accedent
uobis.

Vnde fit, ut penitus rerum ordo in-
uertatur, Nam prophanae aulae & impij
homines, quia a ministris Christi uer-
bo Dei erudiendi, castigandi & regendi
erant, iam assuefiunt Ecclesiae Christi
leges ferre, & religionem Iesu Christi
pro libidine ad sua commoda hono-
rum, opum, & potentiae audacter in-
flectere.

Sed ulciscetur se profecto adhuc
Christus de eis etiam in hac uita. Nam
aut permittet eis efficacem illusionem
proponi, ut quoniam noluerunt crede-
re sinceræ Dei ueritati, credant men-
dacio, ut ita ob suam ingratitude[m]
erga libertatem Euangelij in Aegypti-
am Antichristi tyrānidem reducantur.

Ante annos circiter 40. accidit in
celebri urbe, ut aliquot præcipuorum
ciuium uxores adeo a monachis eius-
dem loci seducerentur, ut, cum uiri ali-
quo ad suas negotiationes abirent, illæ
cū Monachis rasæ & cucullatæ etiā pere-
gre pro-

gre proficiscerentur. Post aliquod tempus, cum unus ex maritis uxoris suæ caluicium animaduertisset, minis ac uictum criminis, tum etiam sotiarum confessionem extorquet. Explorata diligenter re, inuitat omnes illos ciues ac eorum uxores, læti prandent, sub finem prandij inquit hospes ad cæteros. Quod ego facio, facite & uos, ac simul capiti conjugis uittas detrahit. Ibi omnes rarsæ monachæ inueniuntur. Quanta tunc illic lætitia oborta sit, quamq; id tum ipsis, tum ipsorum liberis honestum fuerit, facile est intelligere. Rem ueram narro, posset urbs & ciues nominari, si liceret. Tales impuri spirituales patres olim in magna aliqua urbe quadringenti amanter & reuerenter saginati sunt, ubi iam uix 10. aut 20. pij & docti concionatores tollerantur, Imo adhuc mundus illa aurea sæcula exoptat, & haud dubie iusto Dei iudicio ea per suam impiam sapientiam tandem consequetur.

Aut certe, si religionem obscurari Deus pati non uolet, Gygantes istos *ὄμῃ* *ὄμῃ*, uerbiq; diuini contemptores tragicis

tragicis
sæculis
& simili
ter oppri
tus rem
temptus
gionem
di audac
impunit

VE

diti, siue
impie a
sapientia
cere, no
Euangel
ad suas o
uores qu
modare
posint:
mortem
tem, pra
rare, quo
gloriam

Ac sci
imprimi
catores u
tentis De

tragicis

tragicis pœnis opprimeret, ut olim prius
sæculum, Assyrios, Babilonios, Iudæos,
& similes ueræ pietatis hostes horribili-
ter oppresit. Nunquam sane impuni-
tus remansit iste cyclopicus Dei con-
temptus, & ista Diabolica ueram reli-
gionem corrumpendi, idolaq; fingen-
di audacia, ne iam quidem haud dubie
impunitus relinquetur.

VERVM pij omnes, siue sunt sub-
diti, siue Domini, detestari debent istã
impie audacem filiorum seculi huius
sapientiam, qui uolunt Christum do-
cere, non ab eo discere, ministerium
Euangelij & Sacramentorum Christi
ad suas opes, honores & potentum fa-
uores quærendos ac seruandos accom-
modare, ut hic magni & potentes esse
possint: Et non se, suamq; uitam ac
mortem, opes ac honores ad uolunta-
tem, præscriptamq; filij Dei attempe-
rare, quo in illo cœlesti regno æternam
gloriam demum consequi possint.

Ac scire debent, cum omnes alij, tum
imprimis Euangelij Iesu Christi prædi-
catores unicam esse æternam omnipo-
tentis Dei creatoris cœli & terræ uerita-
tem,

tem, quam omnes oporteat (qui in
æternum exitium abijci non uolunt)
primum incorruptam ex animo am-
plecti & seruare, ad eam se, suaq; omnia
inflexere, & accommodare, eamq; pa-
ti esse suam supremam Architectoni-
cam, magistram & reatricem scientiam.
Deinde etiam necesse sit eosdem illam,
cū res postulat, corā regibus & principi-
b⁹ constāter, & sine simulatione cōfite-
ri, ac pro ipsa patienter eā crucē perferte,
q̄ Domin⁹ ipsorū humeris imposuerit.

Quare ministri Christi in timore
Dei cognoscant ueritatem cœlestis do-
ctrinæ, agnoscant etiam suæ functionis
amplitudinem, quod sint legati omni-
potentis Dei, Filium eius generi huma-
no annunciantes, ut per eum omnes
credentes ab æterno exitio erepti, in
æternam salutem transferantur, & Di-
abolus, mors, peccatum & mundus su-
peretur. Agnita autem ueritate doctri-
næ Euangelij, suiq; officij magnitudine
in tremore & timore Dei, fideliter stre-
nueq; suo officio fungantur. Nec sibi
(cum pie docent) patiantur a prophanis
hominibus ex impia carnis sapientia in-
reli-

religionem
remouere

Ipsi
nitentia
uel ad
uel imp
tradant
spiritu
sint eis
æneus,
rem fro
ci homi
uertant
mines in
ne Chri
tur. Nam
inquit, d

Sed
uita fug
olim Pa
cis, & An
ministra
bus præ
Cæsari d
Sic cont
mi, ne (fi
osi, polit

religione Christi leges de doctrina, cæ
remonij sue ferri.

Ipsi potius illos prædicatione pœ
nitentiæ uerberent ac prosternant, eosq;
uel ad Christum pœnitentes adducant,
uel impœnitentes Satanæ affligendos
tradant. Corroborentur Euangelistæ
spiritu potentiæ omnipotentis Dei, &
sint eis ueluti columna ferrea, & murus
æneus, ponantq; frontem suam durio
rem fronte illorum, ut tandem politi
ci homines ad pios Christi doctores cõ
uertantur, & non illi ad politicos ho
mines impie porcos suos cum amissio
ne Christi retinere cupientes reuertan
tur. Nam tales sapientuli uere, ut Ezek.
inquit, domus rebellis sunt.

Sed stulti homines semper, dum
uitia fugiunt, in contraria ruunt. Sicuti
olim Papa, Monetarius cum suis rusti
cis, & Anabaptistæ etiam politicam ad
ministrationem legitimis magistrati
bus præriperunt, nec uel ea tantum
Cæsari dare uoluerunt, q̄ fuerunt Cæsaris:
Sic contra nostri Adiaphoristici Balaa
mi, ne (sicut ille senex dixerat) sint fediti
osi, politico magistratui etiã religionē
fingere,

fingere, ac refingere, & subinde noua
Interim scriptitare, nouasq; leges mise-
ris pastoribus & Ecclesijs ferre permit-
tunt. Atq; ita Cæsari etiam ea, quæ
Christi sunt dare non uerentur. Adeo
Diabolus istum ueterem Adamū trans-
uersum ad extrema agit, ut nunquam
eum per medium regię uerbi diuini
uiæ cōstanter incedere patiatur.

Imitentur pij Doctores Perri, alio-
rumq; Apostolorum, Prophetarum &
martyrum constantiam, qui a magi-
stratibus iussi aut intermittere prædica-
tionē Christi, aut etiam reuocare, ac erri-
me se eis opposuerunt. Cum igitur cla-
mant politici homines, in tali rerum
statu, ac in tali re magistratibus paren-
dum esse, respondeant Doctores, Deo
magis quam hominibus obediendum
esse. Cum illi dicunt, uenturos Roma-
nos, respondeant isti, magis timendum
esse eum, qui corpus & animam perde-
re potest, quandoq; uult, quam eos,
qui tantum corpus, cum eis Deus per-
mittit. Hortentur omnes uehementis-
sime ad constantiam in agnita uerita-
te, seditionis autores non sint.

Stant

St
ti ante
bent D
minis
& fulm
cadere
ci cœc
audito
omnia
lint. M
afina A
terea du
satius e
gladiu
HA
uolui,
impij h
a Christ
gariq; u
clesiam
suas cu
furentu
iam Eu
latum,
corrum
Po
qui cum

Stant Doctores uerbi diuini, ueluti ante rupem Synaicam, post se habent Deum cum suo uerbo horribiliter minis & maledictionibus fulgurantem & fulminantem. Quare non possunt cedere urgentibus hominibus, nisi cœci cœcorumq; duces se ipsos una cum auditoribus suis in iram Dei, ignem omnia consumentem, præcipitare uelint. Non angelus Asinæ Balaam, sed asina Angelo cedere, quantumuis propterea duriter cedatur, debet. Longe fatius est eam uerbera Balaam, quam gladium angeli Dei perpeti.

HAEC ideo iam commemorare uolui, quod nunc Gigantea audacia impij homines in gubernationibus nõ a Christo per uerbum eius doceri, castigariq; uolunt, sed ipsi Christum & Ecclesiam regere, eiusq; religionem ad suas cupiditates inflectere & refingere furentur præsumunt. Quasi uero ideo iam Euangelium Ihesu Christi sit reuelatum, ut impij Iudæid prodendo & corrupendo opes & honores capent.

Porro eximij Christi Euangelistæ, qui cum ob diuina dona & rerum an-

V

tracta

teactarum magnitudinem, tum & ob
ipsum suæ functionis amplitudinem
etiam regibus ac principibus ueneran-
di esse, eisq; graui quadam, formidabi-
liq; constantia omnipotentis Dei uo-
luntatem, minas ac promissiones de-
nunciare deberent: Ita se iam ab eis-
dem minis, muneribus ac blâdicijs uina-
ci emolliriq; patiuntur, ut neminem eis
noua dogmata condere, leges ferre, &
religionem Iesu Christi fingere ac re-
fingere amplius pudeat, illiq; ad om-
nia uel conuiueant, uel etiam suum suf-
fragium adiungant.

QVONIAM igitur hæc antiqui
serpentis & ueteris Adami sapientia
cum per alias uias, tum & sub inani
quorundam Pseudoadiaphororū præ-
textu religionem Christi fugiendæ con-
fessionis & crucis gratia, turpiter ad
impias Antichristi abominaciones, non
sine ingenti scandalo, contumelia
Christi & multiplici impietate, trans-
format, unde porro multæ perturba-
tiones optime constitutarum Ecclesia-
rum, & piorū Doctōrū tristissimæ dis-
iunctiones cōsequuntur: conatus sum to-
tam

ram eam controuersiam, pro mearum
uirium, donorumq; tenuitate explica-
re. Quo imperitiores possent uidere,
quid in presentibus controuersijs ue-
rum aut falsum sit, quidue pie uel sequi
uel fugere possint ac debeant.

VOBIS autem amplissimi uiri
ideo potissimum scriptum hoc dicere
uolui, ut indicarem quantopere cupi-
am, & etiam sperem Euangelium Chri-
sti saltem in ista ultima Germaniæ ora
incorruptum permanere.

Deus autem pater Domini nostri
Iesu Christi uos, me & omnes suos in
agnita filij sui ueritate ad sui nominis
gloriam nostramq; salutem
conseruet, Amen.

Magdeburgæ calendis De-
cembris,

PRAEFATIO.

Saepe relegens gloriosam, miracu-
lisq; plenissimam Israelitarum ex
Aegypto educationem, ac mecum,
tum ingentia Dei beneficia populo illi
praestita ac promissiones, tum populi

V 2 sum-